

Стала економіка

УДК 330.341.1:658.011.8(100)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17033667>

**Інноваційна діяльність підприємств як драйвер економічного зростання
в умовах глобалізації**

Котвицька Наталія Миколаївна,

д.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів та обліку

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

Скородід Сергій Геннадійович,

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0000-3385-0325>

Прийнято: 12.08.2025 | Опубліковано: 30.08.2025

***Анотація.** Мета статті полягає у систематизації теоретичних основ та практичних аспектів впливу інноваційної діяльності на економічне зростання, визначенні основних факторів, що сприяють або перешкоджають інноваційному розвитку підприємств в глобальній економіці, а також розробці комплексної моделі взаємодії інноваційних процесів та економічного розвитку на мікро-, мезо- та макрорівнях. Методологічна основа дослідження ґрунтується на системному підході, методах економічного аналізу, синтезу та узагальнення, компаративному аналізі міжнародного досвіду. Використано праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні*

матеріали міжнародних організацій, звіти провідних інноваційних компаній, дані національних статистичних служб. **Результати** дослідження показали, що інноваційна діяльність підприємств має мультиплікативний ефект на економічне зростання, забезпечуючи підвищення продуктивності праці на 15-25%, конкурентоспроможності та створення нових ринків загальною вартістю понад \$2 трлн щорічно. Виявлено, що в умовах глобалізації успішність інноваційної діяльності залежить від якості інституційного середовища, рівня інвестицій у НДДКР, розвитку людського капіталу та міжнародного технологічного трансферу. Доведено, що цифрова трансформація стала домінуючим фактором сучасних інноваційних процесів, забезпечуючи до 40% приросту інноваційної продуктивності. **Висновки** підтверджують критично важливу роль інноваційної діяльності для забезпечення сталого економічного зростання в довгостроковій перспективі. Запропоновано триярусну модель інноваційного розвитку підприємств, яка враховує специфіку глобальних викликів та можливостей, включаючи цифрову трансформацію, екологічні імперативи та соціальні інновації. Практичне значення роботи полягає в розробці конкретних рекомендацій для формування державної інноваційної політики та стратегій розвитку підприємств, включаючи механізми стимулювання інноваційної активності, розвитку інноваційних кластерів та міжнародної технологічної кооперації.

Ключові слова: інноваційна діяльність, економічне зростання, глобалізація, конкурентоспроможність, технологічний трансфер, інноваційна екосистема.

Innovative activity of enterprises as a driver of economic growth in the context of globalization

Nataliia Kotvytska,

Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of
Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Education Institution «European University», Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-0864-1470>

Serhii Skorodid,

graduate student of the department of economics, finance and accounting,
Private Higher Education Institution «European University», Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0000-3385-0325>

Abstract. *The purpose of the article is to systematize the theoretical foundations and practical aspects of the impact of innovative activity on economic growth, to identify the key factors that contribute to or hinder the innovation-driven development of enterprises in the global economy, and to develop a comprehensive model of interaction between innovation processes and economic growth at the micro-, meso-, and macro-levels. The methodological basis of the study is grounded in a systems approach, methods of economic analysis, synthesis and generalization, as well as comparative analysis of international experience. The research draws on the works of domestic and foreign scholars, statistical data from international organizations, reports of leading innovation companies, and data from national statistical services. The results of the study demonstrate that innovative activity of enterprises has a multiplier effect on economic growth, increasing labor productivity by 15–25%, boosting competitiveness, and generating new markets with a total value exceeding \$2 trillion annually. It was found that under globalization, the*

*success of innovative activity depends on the quality of the institutional environment, the level of R&D investment, the development of human capital, and international technology transfer. The study proves that digital transformation has become a dominant factor in modern innovation processes, contributing up to 40% of innovation productivity growth. **The conclusions** confirm the critically important role of innovative activity in ensuring sustainable economic growth in the long term. A three-tier model of enterprise innovation development is proposed, taking into account the specifics of global challenges and opportunities, including digital transformation, environmental imperatives, and social innovation. The practical significance of the work lies in the development of specific recommendations for shaping national innovation policy and enterprise development strategies, including mechanisms for stimulating innovation activity, developing innovation clusters, and fostering international technological cooperation.*

Keywords: *innovative activity, economic growth, globalization, competitiveness, technology transfer, innovation ecosystem.*

Постановка проблеми. В умовах прискорення глобалізаційних процесів та формування економіки знань інноваційна діяльність підприємств набуває принципово нового значення як основний драйвер економічного зростання. Сучасні економічні реалії характеризуються високим ступенем невизначеності, посиленням конкуренції на глобальних ринках, швидкими технологічними змінами та зростанням ролі знань як основного виробничого ресурсу. Традиційні фактори економічного зростання, такі як природні ресурси, фізичний капітал та дешева робоча сила, поступово втрачають своє значення. Натомість ключовими стають здатність підприємств до генерування, засвоєння та комерціалізації інновацій. Інноваційна діяльність стає не просто конкурентною перевагою, а необхідною умовою виживання в глобальній економіці.

Особливої актуальності дана проблематика набуває для економік, що розвиваються, в тому числі й України. В умовах структурних трансформацій світової економіки, викликаних цифровізацією, екологізацією та пандемічними викликами, здатність підприємств до інноваційного розвитку визначає не лише їх індивідуальну успішність, але й конкурентоспроможність національних економік загалом. Глобалізація створює як нові можливості, так і виклики для інноваційної діяльності підприємств. З одного боку, відкриваються доступ до глобальних ринків збуту, міжнародних джерел фінансування, технологічного трансферу та кваліфікованих кадрів. З іншого боку, посилюється конкуренція, зростають вимоги до якості продукції та швидкості виведення інновацій на ринок. Вирішення проблеми ефективного управління інноваційною діяльністю в умовах глобалізації має критично важливе значення для забезпечення сталого економічного зростання, підвищення рівня життя населення та формування конкурентоспроможних національних економік.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи взаємозв'язку інноваційної діяльності та економічного зростання були закладені в працях Й. Шумпетера [1], який вперше концептуалізував роль інновацій як рушійної сили економічного розвитку. Подальший розвиток цих ідей знайшов відображення в роботах П. Ромера [2], Р. Лукаса [3], Ф. Агійона та П. Хоувітта [16], які створили теоретичну базу ендogenous зростання.

Сучасні дослідження інноваційної діяльності підприємств в умовах глобалізації представлені в працях зарубіжних вчених: М. Портера [6], К. Фрімена [4], Б. Лундвалла [5], Р. Нельсона [17], які розробили концепції національних інноваційних систем та інноваційних кластерів. Значний внесок у розуміння глобальних інноваційних процесів внесли дослідження ОЕСР [10], Всесвітнього економічного форуму [12], Корнельського університету [11].

Серед вітчизняних вчених проблематику інноваційного розвитку досліджували Л. Антонюк [8], В. Геєць [7], В. Семиноженко [7], Л. Федулова [9], які зосереджували увагу на специфіці інноваційних процесів в умовах трансформаційної економіки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на значний обсяг наукових досліджень, залишається недостатньо вивченим питання комплексного впливу глобалізаційних процесів на інноваційну діяльність підприємств. Потребують подальшого розвитку питання формування ефективних механізмів стимулювання інноваційної активності в умовах глобальної конкуренції, оцінки ролі міжнародного технологічного трансферу, впливу цифрових технологій на традиційні моделі інноваційного розвитку. Невирішеними залишаються проблеми вибору оптимальних стратегій інноваційного розвитку підприємств в умовах невизначеності, формування інноваційних екосистем на національному та регіональному рівнях, забезпечення ефективної взаємодії між різними учасниками інноваційного процесу. Особистий внесок авторів полягає в систематизації теоретичних підходів до аналізу інноваційної діяльності в умовах глобалізації, розробці комплексної моделі оцінки впливу інновацій на економічне зростання, формулюванні рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження полягає в комплексному аналізі ролі інноваційної діяльності підприємств як драйвера економічного зростання в умовах глобалізації та розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційних процесів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: систематизувати теоретичні підходи до визначення ролі інноваційної діяльності в економічному зростанні, проаналізувати особливості впливу глобалізаційних процесів на інноваційну діяльність підприємств, оцінити

сучасний стан та тенденції розвитку інноваційної діяльності в глобальній економіці, визначити ключові фактори, що впливають на ефективність інноваційної діяльності підприємств, розробити модель взаємодії інноваційної діяльності та економічного зростання в умовах глобалізації, сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності підприємств та державної інноваційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційна діяльність представляє собою складний багаторівневий процес, що включає генерування нових знань, їх трансформацію в інноваційні продукти, процеси або послуги, та подальшу комерціалізацію. В контексті економічного зростання інновації виступають як ендогенний фактор, здатний забезпечити довгострокове зростання продуктивності та конкурентоспроможності.

Теоретичне обґрунтування ролі інновацій в економічному зростанні базується на концепції «творчого руйнування» Й. Шумпетера, згідно з якою інновації постійно трансформують економічну структуру, замінюючи застарілі технології та бізнес-моделі новими, більш ефективними. Цей процес забезпечує не лише кількісне зростання, але й якісні структурні зміни в економіці.

Сучасні теорії ендогенного зростання, розроблені П. Ромером та Р. Лукасом, математично формалізували роль інновацій та людського капіталу в економічному зростанні. Згідно з цими теоріями, інвестиції в дослідження і розробки (НДДКР) та освіту створюють позитивні зовнішні ефекти, що забезпечують самопідтримуючий процес економічного зростання.

Особливого значення набуває концепція національних інноваційних систем, розроблена К. Фріменом та Б. Лундваллом. Ця концепція розглядає інноваційну діяльність як результат взаємодії різних інституцій, включаючи підприємства, університети, дослідницькі центри, державні органи та

фінансові установи. Ефективність такої системи визначає здатність національної економіки до інноваційного розвитку.

Глобалізація кардинально трансформує умови здійснення інноваційної діяльності, створюючи нові можливості та виклики для підприємств. Основними трендами, що характеризують цей процес, є:

- інтернаціоналізація НДДКР: великі транснаціональні корпорації активно розвивають мережі дослідницьких центрів у різних країнах, використовуючи переваги міжнародного поділу праці в інноваційній сфері. Це дозволяє оптимізувати витрати на дослідження, отримувати доступ до специфічних знань та талантів, а також наближатися до цільових ринків;
- формування глобальних інноваційних мереж: сучасні інноваційні процеси все частіше реалізуються в рамках міжнародних партнерств, альянсів та консорціумів. Це дозволяє підприємствам об'єднувати ресурси, розподіляти ризики та отримувати синергетичний ефект від співпраці;
- прискорення технологічного трансферу: глобалізація сприяє швидшому поширенню технологій через кордони завдяки розвитку міжнародної торгівлі, прямих іноземних інвестицій, міграції висококваліфікованих кадрів та цифрових технологій;
- посилення конкуренції за таланти: глобальний ринок праці для висококваліфікованих спеціалістів створює як можливості залучення кращих кадрів, так і ризики їх відтоку до більш привабливих юрисдикцій.

Аналіз сучасного стану інноваційної діяльності в світі свідчить про її динамічний розвиток та зростаючу роль в економіці. За даними ОЕСР, глобальні витрати на НДДКР зростають випереджаючими темпами порівняно з ВВП, досягнувши 2,4% світового ВВП у 2020 році [10].

Лідерами за абсолютними показниками витрат на НДДКР є США, Китай, Японія та Німеччина, які разом забезпечують понад 60% світових інвестицій в інноваційну діяльність. Однак, за відносними показниками

(частка витрат на НДДКР у ВВП) лідирують Південна Корея (4,6%), Ізраїль (4,3%) та Швеція (3,4%) [14].

Важливою тенденцією є зростання ролі приватного сектору в фінансуванні НДДКР. У розвинутих країнах частка приватного сектору становить 60-70% загальних витрат на дослідження та розробки. Це свідчить про високий рівень зацікавленості підприємств в інноваційній діяльності та їх готовність інвестувати власні ресурси [21].

Цифрова трансформація стала основним драйвером сучасної інноваційної діяльності. Інвестиції в цифрові технології, включаючи штучний інтелект, блокчейн, інтернет речей та хмарні обчислення, демонструють експоненціальне зростання [20]. За прогнозами аналітиків, глобальний ринок цифрових технологій досягне \$6,8 трлн до 2023 року [13].

Дослідження факторів, що впливають на ефективність інноваційної діяльності підприємств, дозволяє виділити кілька ключових груп (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація факторів інноваційного розвитку підприємств в умовах глобалізації

№ з/п	Категорія факторів	Фактор	Характеристика впливу на інноваційну діяльність підприєм
1	Внутрішні	Стратегічне лідерство і культура інновацій	Формують інноваційне мислення, відкритість до змін, підтримують ініціативи персоналу
		Інвестиції в НДДКР	Сприяють створенню нових продуктів, технологій і підвищенню технологічної конкурентоспроможності
		Людський капітал та управління знаннями	Забезпечують розвиток інтелектуального потенціалу та збереження критичних знань у компанії
		Організаційна гнучкість	Дозволяє адаптуватися до змін зовнішнього середовища та впроваджувати інновації оперативно
		Партнерства та кооперація	Розширюють доступ до зовнішніх ресурсів, сприяють формуванню інноваційних екосистем
2	Зовнішні	Інституційне середовище	Визначає якість регуляторної бази, правові гарантії для інноваційної діяльності

ЗДОБУТКИ ЕКОНОМІКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ

		Фінансова система та доступ до капіталу	Створює умови для фінансування інноваційних проєктів, особливо на ранніх етапах
		Конкуренція на ринку	Стимулює впровадження нововведень для забезпечення конкурентних переваг
		Інфраструктура та цифровізація	Підвищують ефективність бізнес-процесів, полегшують розробку та впровадження інновацій
		Державна інноваційна політика	Забезпечує підтримку через програми, пільги, субсидії, розвиток кластерних ініціатив
3	Глобальні	Глобальні інноваційні мережі	Сприяють трансферу технологій, участі у міжнародних R&D проєктах
		Міжнародні ринки та технології	Розширюють можливості комерціалізації інновацій та залучення передових рішень
		Міжнародна співпраця в R&D	Підвищує результативність досліджень, прискорює інноваційний цикл
		Мобільність талантів	Забезпечує обмін знаннями, підвищує якість інноваційного персоналу

Джерело: узагальнено на основі аналізу [15]

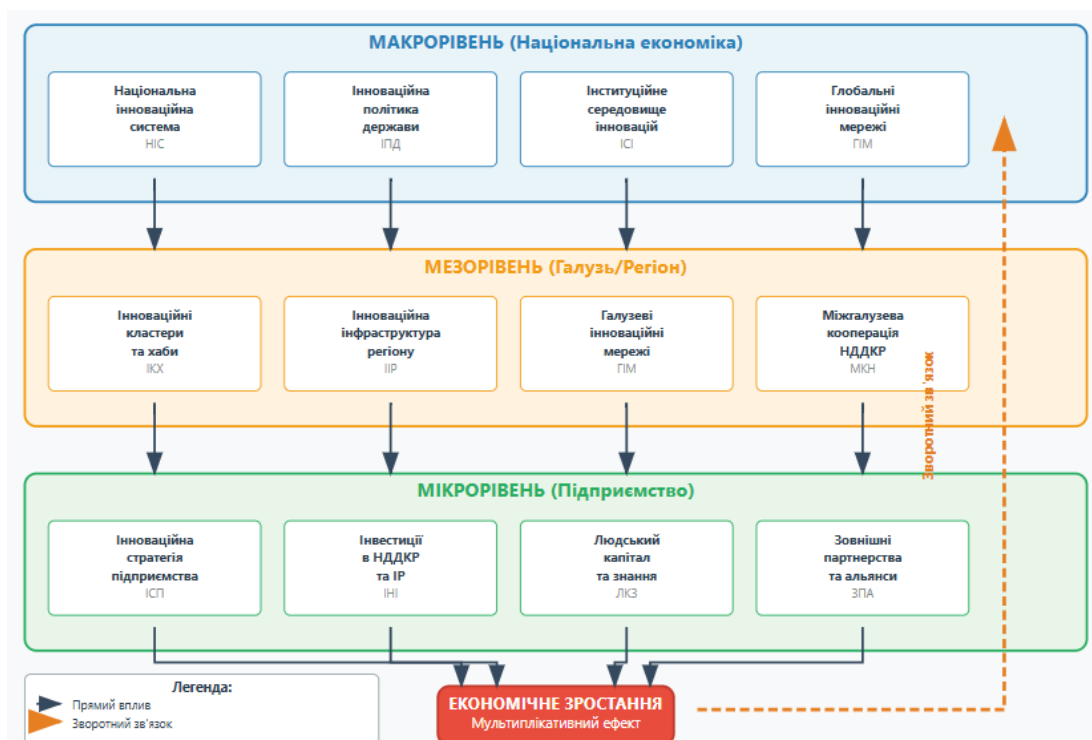

Рис. 1. Модель взаємодії інноваційної діяльності та економічного зростання

Джерело: створено на основі [18]

На основі проведеного аналізу запропоновано комплексну модель взаємодії інноваційної діяльності та економічного зростання в умовах глобалізації (рис. 1). Модель передбачає наявність складних зворотних зв'язків між рівнями, що забезпечують синергетичний ефект та мультиплікативний вплив на економічне зростання.

Сучасна інноваційна діяльність підприємств стикається з рядом серйозних викликів (табл.2).

Таблиця 2

Виклики інноваційної діяльності підприємств та перспективи їх подолання

№ з/п	Категорія викликів	Конкретні виклики	Характеристика впливу	Перспективи розвитку
1	Технологічні	Прискорення технологічного розвитку, скорочення життєвого циклу продуктів	Вимагає постійної інноваційної активності	Запровадження R&D-гнучких стратегій, відкритих інновацій, адаптивного продуктового дизайну
		Зростання вартості й складності НДДКР	Збільшує фінансове навантаження	Кооперація з університетами, інноваційні альянси, грантові механізми фінансування
		Освоєння цифрових технологій	Потребує нових компетенцій та IT-інфраструктури	Цифрова трансформація, автоматизація процесів, розвиток IT-екосистеми
2	Економічні	Глобальна нестабільність і турбулентність ринків	Зростання ризиків для інвестицій в інновації	Диверсифікація ринків, адаптивне управління ризиками, формування фінансових «подушок»
		Обмежений доступ до фінансування	Ускладнює запуск інновацій	Розвиток венчурного інвестування, краудфандинг, підтримка МСП через державно-приватні програми
		Висока вартість кваліфікованих кадрів	Ускладнює формування інноваційного ядра	Інвестування в підготовку кадрів, партнерства з освітніми установами
3	Соціальні	Необхідність урахування соціальних/екологічних наслідків	Уповільнює запуск інноваційних проєктів	Орієнтація на ESG-підходи, розвиток соціальних інновацій, зелена трансформація
		Зростання вимог до соціальної відповідальності бізнесу	Впливає на репутацію та інвестиційну привабливість	Розбудова прозорості КСВ-стратегії, комунікація з громадськістю та зацікавленими сторонами

		Потреба перекваліфікації персоналу в	Потребує часу й ресурсів	Створення корпоративних освітніх програм, співпраця з EdTech-платформами
4	Регуляторні	Невідповідність або нестабільність інноваційної політики	Знижує інвестиційну активність	Адвокація стабільної політики, участь у формуванні регуляторного середовища
		Відсутність гармонізованих стандартів	Ускладнює вихід на міжнародні ринки	Участь у стандартизації, дотримання міжнародних норм
		Недостатній захист прав інтелектуальної власності	Демотивує інноваційну діяльність	Вдосконалення патентної політики, цифрові інструменти захисту ІВ

Джерело: узагальнено на основі аналізу [19]

Висновки. Проведене дослідження підтверджує критично важливу роль інноваційної діяльності підприємств як драйвера економічного зростання в умовах глобалізації. Інноваційна діяльність виступає ключовим ендегенним фактором економічного зростання, забезпечуючи довгострокове підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Глобалізація кардинально змінює умови здійснення інноваційної діяльності, створюючи нові можливості для міжнародної кооперації, технологічного трансферу та доступу до глобальних ринків. Водночас посилюється конкуренція та зростають вимоги до швидкості та якості інновацій. Сучасний стан глобальної інноваційної діяльності характеризується стабільним зростанням інвестицій в НДДКР, посиленням ролі приватного сектору та домінуванням цифрових технологій як основного драйвера інновацій. Успішність інноваційної діяльності підприємств визначається комплексом внутрішніх, зовнішніх та глобальних факторів, що вимагає системного підходу до управління інноваційними процесами. Ефективна інноваційна діяльність потребує координованих зусиль на всіх рівнях економіки – від окремих підприємств до національних інноваційних систем та міжнародної кооперації.

Результати дослідження можуть бути використані для формування державної інноваційної політики, розробки корпоративних стратегій інноваційного розвитку та подальших наукових досліджень в галузі інноваційної економіки.

Список використаних джерел

1. Шумпетер Йозеф А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Пер. з англ. В. Старка. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 242 с.
2. Romer P. M. Endogenous technological change. *Journal of Political Economy*. 1990. Vol. 98, №. 5. P. 71-102.
3. Lucas R. E. On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*. 1988. Vol. 22, №. 1. P. 3-42.
4. Freeman C. The National System of Innovation in historical perspective. *Cambridge Journal of Economics*. 1995. Vol. 19, № 1. P. 5-24.
5. Lundvall B. A. National Systems of Innovation: Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning. London: Pinter Publishers, 1992. 342 p.
6. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York: Free Press, 1990. 855 p.
7. Геець В.М., Семиноженко В.П. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. К., 2015. 336 с.
8. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : Монографія / Л. Л. Антонюк , А. М. Поручник, В. С. Савчук. К. : КНЕУ, 2013. 394 с.
9. Федулова Л. І. Інноваційна економіка: підручник. К.: Либідь, 2006. 480 с.
10. OECD Science, Technology and Innovation Outlook 2021. Paris: OECD Publishing, 2021. 268 p.

11. Global Innovation Index 2021: Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis. Geneva: WIPO, 2021. 448 p.
12. The Global Competitiveness Report 2019. Geneva: World Economic Forum, 2019. 648 p.
13. European Innovation Scoreboard 2021. Brussels: European Commission, 2021. 124 p.
14. UNESCO Science Report 2021: The Race Against Time for Smarter Development. Paris: UNESCO, 2021. 730 p.
15. Acemoglu D. Introduction to Modern Economic Growth. Princeton: Princeton University Press, 2009. 990 p.
16. Aghion P., Howitt P. The Economics of Growth. Cambridge: MIT Press, 2009. 495 p.
17. Nelson R., Fagerberg J., Mowery D. Innovation: A Guide to the Literature. Oxford: Oxford University Press, 2005. 680 p.
18. Chesbrough H. Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. Boston: Harvard Business Review Press, 2003. 272 p.
19. Tidd J. Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change. Chichester: John Wiley & Sons, 2018. 688 p.
20. Brynjolfsson E. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. New York: W. W. Norton & Company, 2014. 320 p.
21. Котвицька Н.М., Боярина К.М., Лиховський Д.О. Типи, тенденції та технології інновації у сільському господарстві. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4 Том 3. С. 263-272. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-272-4-3-45>